

تصویرسازی کتابهای کودک و نوجوان

سحر شهشهانی

انتشارات آشیانه مهر

تصویرسازی کتابهای کودک و نوجوان

نویسنده: سحر شهشهانی

طرح جلد و متن: جواد واعظی

نوبت انتشار: اول - ۱۳۹۳

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۲۳۵-۴۰-۲

ایمیل: ۴۵ مری عمار یاسر - پلاک ۹۲

atohidi6@yahoo.com

ارتباط با مشتریان: ۰۲۵۳۷۷۳۷۷۳

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است.

سرشناسه: شهشهانی، سحر، ۱۳۵۲

عنوان و نام پدیدآور: تصویرسازی کتابهای کودک و نوجوان /

نویسنده سحر شهشهانی

مشخصات نشر: قم، آشیانه مهر: ۱۳۹۳.

مشخصات ظاهری: ۱۶۸ ص.؛ ۲۱/۵×۱۴/۵ س.م.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۲۳۵-۴۰-۲

وضعیت فهرست نویسی: فیا

موضوع: تصویرگری کتاب -- ادبیات کودکان و نوجوانان

موضوع: Illustration of books -- Juvenile literature

موضوع: تصویرها -- ادبیات کودکان و نوجوانان

موضوع: Pictures -- Juvenile literature

رده‌بندی کنگره: NC۹۶۵

رده‌بندی دیویی: ۷۴۱/۶۴۲

شماره کتابشناسی ملی: ۵۹۶۲۹۷۸

فهرست

۹.....	مقدمه
۱۵.....	نا بچه کتاب
۱۶.....	تعریف
۱۶.....	واژه‌شناسی
۱۷.....	پیشینه
۱۷.....	لوح‌های گلی
۱۷.....	پاپیروس
۱۸.....	سایر انواع تومارها
۱۹.....	کدکس
۱۹.....	روز جهانی کتاب کودک
۲۰.....	روز جهانی کتاب کودک در ایران
۲۰.....	چاپ
۲۱.....	کتاب الکترونیکی

۲۴	 ساختار و اجزای کتاب
۲۴	 شابک چیست؟
۳۲	 تاریخچه تصویرسازی
۳۳	 تاریخچه تصویرسازی در جهان
۳۴	 تاریخچه تصویرسازی در ایران
۴۳	 هنر تجریدی (آبستره) (انتزاعی)
۵۱	 تاریخ هنر و تاثیر تصویرسازی در آن
۵۷	 نقاشی و تصویرسازی
۶۱	 درباره رنگ
۶۲	 تاریخچه نقاشی در ایران
۸۰	 ابزار نقاشی
۸۳	 سبک‌های معروف نقاشی
۸۵	 تصویرسازی چیست؟
۸۶	 تصویر سازی چیست؟
۸۶	 تصویر سازی معاصر
۸۷	 تاریخچه تصویر سازی
۸۸	 ویژگی‌های یک تصویر سازی خوب
۹۰	 هنر و معماری صفویه و نقش تصویرسازی
۹۹	 افشاریه و زندیه

۱۰۰.....	قاجاریه و معاصر
۱۰۱.....	هنر تاریخی و نقش تصویرسازی در آن
۱۳۹.....	تصویرسازی و تاریخچه آن
۱۴۳.....	هنر رنسانس و تصویرسازی
۱۴۵.....	تصویرسازی در قرآن
۱۴۷.....	مؤلفه‌های تصویر قرآنی
۱۵۱.....	رنسانس و تصویرسازی
۱۶۴.....	نقاشی
۱۶۶.....	هنر در دوران انقلاب

www.ketab.ir

مقدمه

برای والدین، آموزگاران و کتابداران همواره یک پرسش اساسی وجود دارد. کتاب کودک باید چه ویژگی‌هایی داشته باشد که با اطمینان بتوانیم آن را به دست مخاطبانش بدهیم؟ پاسخ به این پرسش مستلزم شناخت ادبیات کودکان است. طبیعی است که نمی‌توان از هر بزرگسالی انتظار داشت که ادبیات کودکان را بشناسد. اما می‌توان به گونه‌ای درست بزرگسالان را راهنمایی کرد که کتاب کودک را سنجیده انتخاب کنند.

ما به عنوان بزرگسالان باید بیش از هرکاری بدانیم کتاب کودک چیست. کتاب کودک، کتابی است که خواننده آن کودکان هستند. کتاب کودک خود بخشی از مفهوم بزرگ‌تر ادبیات کودکان است. کتاب کودک بخشی از ادبیات کودکان است. بخش‌های دیگر ادبیات کودکان، پدیدآورندگان، تصویرگران، منتقدان، کارمندان، نظریه پردازان و نهادهای ادبیات کودکان هستند. در حقیقت کتاب کودک، شکل تحقق یافته یا به واقعیت درآمده ایده‌هایی است که در حوزه ادبیات کودکان وجود دارد. به گونه‌ای دیگر می‌توان گفت در فرایند آفرینش ادبیات کودکان، کتاب کودک گامی مهم است در رساندن این پدیده به دستان مخاطبان. هنگامی که کتاب کودک گام‌های ایده

پردازشی، نوشتن، ویراستاری و انتشار را پشت سر می‌گذارد، در چرخه بخش سرتاسری در اختیار نهادهایی مانند کتابخانه‌ها و کتاب فروشی‌ها قرار می‌گیرد تا به دست خانواده‌ها و آموزشگاه‌ها و در نهایت به دست خوانندگان کودک برسد. چنین فرایندی بسیار پیچیده است و عوامل زیادی در چگونگی شکل دادن به آن موثر هستند.

هنگامی که پدیدآورندگان ادبیات کودکان به آفرینش اثری می‌پردازند، در نهایت در این اندیشه هستند که فرآورده هنری خود را در قالب کتاب و شکل‌های همانند کتاب ببینند. اما این که کتاب کودک باید چگونه تهیه شود، پدیدآورندگان کم‌تر نقش دارند. پس از آفرینش اثر و تحویل آن به ناشر گروهی از کارشناسان، گروه سنی، نیاز کتاب به تصویر و قطع و ویرایش آن را برعهده می‌گیرند و در پی آن بخش فنی صفحه آرایی و انتخاب نوع کاغذ و نوع چاپ را از جنبه انتخاب رنگ برعهده می‌گیرند. سرانجام کتاب کودک منتشر و در اختیار کودکان قرار می‌گیرد.

در هر گام از این فرایند می‌توان پرسش‌ها یا کلماتی زیادی را مطرح کرد. برای نمونه آن کسی که نام خود را نویسنده ادبیات کودکان گذاشته است، آیا به راستی این مقوله را می‌شناسد و هدفش از نوشتن داستان، پاسخ به نیازهای کودکان است یا برآوردن انگیزه‌های سرکوب شده خویشتن یا نگاه به اقتصاد کتاب برای

برآوردن نیازهای شخصی. همه این گمانه‌ها می‌تواند نقش تعیین کننده‌ای در آفرینش داستان داشته باشد. برجسته‌ترین نویسندگان ادبیات کودکان، همواره کودکان و نیازهای آن‌ها را مقدم بر خواست‌های شخصی خود دانسته‌اند. هیچ اثر برجسته‌ای در این عرصه تولید نشده است، مگر این که پدیدآورنده اش معیارهای ادبیات کودکان را می‌شناخته و تعهد اخلاقی به آرمان‌های تربیتی دنیای کودکان داشته است. همین گمانه‌ها را می‌توان در مورد ناشران کتاب کودک دیکریش داد. در جامعه ما دو گروه از ناشران کتاب کودک وجود دارند. گروه اول که کتاب‌هایش بیش‌تر در دکه‌های روزنامه فروشی و فروشگاه‌های مراد غدایی به فروش می‌رسد. کتاب‌های این گونه ناشران که معروف به کتاب‌های سوپرمارکتی است، بیانگر بخش آسیب دیده ادبیات کودکان است. پشت سر تولید این کتاب‌ها، گروه‌هایی سودجو قرار دارند که نیازهای طبعی کودکان را به کتاب هدف کسب پول قرار می‌دهند.

بسیاری از کارشناسان ادبیات کودکان براین باور هستند که جایگاه نازل نقد ادبیات کودکان در جوامعی مانند ایران، سبب شده است که ناشران سودجو در این زمینه بازار را از ناشران فرهنگی‌تر برابند. نقش آموزش و پرورش نیز در این زمینه قابل گذشت نیست. گسست بین ادبیات کودکان و نهاد آموزش و پرورش سبب شده است که بین دوغ

و دوشاب تفاوتی دیده نشود. سنجش بین شمارگان کتاب‌های سوپرمارکتی با کتاب‌های کودکان با ارزش‌های فرهنگی والا نشان از این آسیب عمده می‌دهد. گاهی شمارگان کتاب‌های سوپرمارکتی سربه آسمان می‌زند، در حالی که کتاب‌های کودکان با ارزش‌های فرهنگی والا گاهی یک دوره انتشار خود را در چند سال به پایان می‌رسانند یا هرگز نمی‌رسانند.

با همه این آسیب‌ها دلیل نمی‌شود که کارشناسان ادبیات کودکان میدان را برای این گونه از کتاب‌های کودک خالی کنند. باید خانواده‌ها، کتابداران و مربیان و آموزگاران را راهنمایی کرد که بتوانند برپایه معیارهایی درست کتاب کودک انتخاب کنند و به دست کودکان خود برسانند. برای این که خانواده‌ها، کتابداران و مربیان و آموزگاران بتوانند کتاب کودک را به درستی گزینش کنند، کتابک چند پیشنهاد مهم را در دسترس شما می‌گذارد.

کتاب کودک با ارزش‌های فرهنگی والا همواره در زنجیره‌ای قرار دارد که اگر حلقه نخست این زنجیره را دریابیم، تا پایان ما را راهنمایی می‌کند. مخاطبان این گونه کتاب‌ها بخش فرهنگی‌تر جامعه هستند. یعنی این گونه کتاب‌ها را می‌توان در خانواده‌هایی یافت که در بخشی از خانه، کتابخانه یا دستکم شماری قابل توجه کتاب دارند. یعنی بزرگسالان آن خانواده کتابخوان هستند. همچنین آموزگاران و

مربانی که خود کتابخوان حرفه‌ای هستند، همواره در پی یافتن و تهیه چنین کتاب‌هایی برای کودکان هستند. بنابراین برای این که ما بتوانیم کتاب کودک با ارزش‌های والا را در اختیار کودکان قرار دهیم باید خود کتابخوان باشیم. این اصلی اساسی در گزینش کتاب کودک است. همین عنصر و عامل سبب می‌شود که در این زنجیره درست حرکت کنیم.

در ادامه این زنجیره و در گزینش کتاب کودک، همواره از خود برسید، که این کتاب از سوی کدام نهاد وابسته به ادبیات کودکان تایید شده است. این پرسش در حقیقت مجوزی است برای یک انتخاب با اطمینان بیش‌تر. نهادهایی که در گستره ادبیات کودکان کار می‌کنند، هدفی ندارند جز گزینش درست کتاب‌های کودک. برای نمونه نهاد کتابک که کتاب‌هایی را برای شما گزینش کرده است، جز هدف‌های معنوی و بالا بردن سطح فرهنگ جامعه، هدف دیگری برای خود نمی‌شناسد.

گاهی نام پدیدآورنده خود بهترین دلیل برای گزینش درست یک کتاب است. در این حالت شما در روزگار کودکی خود کتابی را این نویسنده یا شاعر خوانده‌اید و اکنون در روند چرخش نسل‌ها با اطمینان نام پدید آورنده و اثر را می‌شناسید و همان کتاب کودک را برای فرزند یا دانش آموز یا عضو کتابخانه خود تهیه می‌کنید. در این

مورد هم باید گفت که انتخاب شما بیش تر، انتخاب شخصی کتابخوان است تا شخصی که هیچ گاه در زندگی کتاب نخوانده است. گاهی شما با نقد رسانه‌ای یک کتاب کودک با آن آشنا می‌شوید و مشتاقانه به سراغ کتاب کودک می‌روید. در این مورد به یاد داشته باشید که انتخاب شما بیش تر بیانگر نوع نگاه منتقد است و باید تا اندازه‌ای از پیشینه منتقد آگاه باشید.

گاهی دوست یا همکاری به شما کتابی را معرفی می‌کند. در این مورد شما به نوع انتخاب او اعتماد می‌کنید. اما در این حالت باید مطمئن باشید کسی که به شما کتاب کودک را معرفی کرده است، خواننده حرفه‌ای و کارشناس ادبیات کودکان است.

گاهی هم کتاب کودک از سوی کتابداران حرفه‌ای به کودک شما معرفی می‌شود. این گونه انتخاب بسیار اطمینان بخش است.

گاهی مروجان حرفه‌ای کتاب کودک را برای کودکان به ویژه کودکان محروم تر انتخاب می‌کنند. این کار موجب می‌شود که این گونه کودکان که خانواده‌های شان با کتاب تماس کمتری دارند، شانس دسترسی به کتاب کودک با ارزش‌های فرهنگی والا را داشته باشند. در حقیقت نقش مروجان کتاب کودک از همه گروه‌ها بیش تر است. زیرا این گروه کوشش می‌کند که خانواده‌ها و آموزشگاه‌هایی که دور از زنجیره ارزش‌های فرهنگی والا هستند، به این زنجیره نزدیک کنند.

در نهایت در میان گزینه‌های انتخاب کتاب کودک، هیچ انتخابی بهتر از انتخاب و گزینش کتاب کودک از سوی نهادهای ادبیات کودکان نیست. نهادهایی که به گونه‌ای تخصصی کار بررسی کتاب کودک را برعهده دارند. این نهادها با انتشار سالیانه کتاب‌های برگزیده و مناسب پرونده‌ای سنجیده از روند تولید کتاب کودک را به نمایش می‌گذارند و کارشناسان از این راه می‌توانند جهت گیری آینده برای آفرینش و تولید کتاب کودک را دریابند.

تاریفچه کتاب

کتاب مجموعه‌ای از صفحه‌های کاغذی است که متنی روی آن‌ها نوشته شده است و در یکی از طرف‌ها به هم بسته شده‌اند و مجلد است. به مجلد کردن کتاب به اصطلاح صحافی گفته می‌شود. کتاب در اندازه‌های گوناگون وجود دارد. قطع رحلی، وزیری و جیبی از معروف‌ترین قطع‌های کتاب است. کوچکترین کتاب دنیا که یک انجیل است در موزه کلیسای وانک اصفهان نگهداری می‌شود. اولین کتاب به زبان فارسی در هلند به دست یک ارمنی به زیور طبع آراسته شد. از انواع دیگر کتاب، کتاب دیجیتالی (eBook) است که کتاب در قالب بسته‌های نرم افزاری مانند پی‌دی‌اف ارائه شود. نمونه دیگری از کتاب غیر چاپی، کتاب صوتی است.